

יעקב פיכמן ו'מחברות לספרות'

„על חורבנה“ של חבורת „יחדיו“ והפסקת הופעתו של השבועון „טורים“ בעריכת א. שלונסקי, נוסדה ביוזמתו של פלג אחד מן החבורה — הבמה הספרותית, מחברות לספרות, בעריכתי.

אם כי אני, והחברים העיקריים שיזמו את ההתפלגות של „יחדיו“ — נתן אלתרמן וא. ד. שפירא — היינו „חניכיי“ א. שטיינמן וא. שלונסקי, לא גרסנו כמוהם פסילה כוללנית של סופרי הדור הקודם.

א. ד. שפירא ואני לא פסלנו, בעיקר מטעמים ספרותיים אובייקטיביים; שנינו נזהרנו כל הזמן מלפגוע בבעלי כשרונות מובהקים מהדור הקודם: ח. נ. ביאליק, ש. טשרניחובסקי, י. פיכמן ואחרים, שידענו את ערכם בכלל ואת ערכם בשביל עצמנו — את זיקתנו ליצירותיהם; ואילו נתן אלתרמן לא פסל גם מתוך רגשות של נימוס אצילי, שלא לפסול את האבות: האבות היתה בעיניו יסוד-מוסד, שחלילה לזלזל בה, מה גב להנמיכה או להעליבה.

זאת ועוד: נ. אלתרמן, שהיה תקיף בדעותיו, החלטי מאוד, היה בו-בזמן ובה-במידה (פרדוקס!) — גם חששן והססן; ואם כי ידע היטב, שהייתי כל השנים „ידיימינו“ של א. שלונסקי בעריכת „טורים“ — חשש, משום מה, מפני הרושם, שהוא, הצעיר בקריית-ספרות, ועוד כמה צעירים, יכתירו אותי דווקא לעורך של במה ספרותית, לעומת א. שלונסקי, העומד לערוך במה אחרת, „מתחרה“.

ואילו יעקב הורוביץ, הססן וחששן מטבעו, שלא הצטרף אלינו מיד ובאופן אוטומטי, אם כי היתה לו יריבות עמוקה עם א. שלונסקי, — חשש יותר אפילו מנ. אלתרמן ומא. ד. שפירא, מפני „מה יאמרו הבריות“? על סילוקו של א. שלונסקי, המשורר והעורך המבריק, הנודע בקהל, כנגדי, שהנני, רחמנא ליצלן, „לוח חלק“, בסך-הכל — מבקר.

הנה כי כן, בהסתר ובגלוי, נוצרה התביעה: לשתף מלכתחילה, ולו אחד בלבד, מן הקלאסיקנים המובהקים, אחד הסופרים מן הדור הקודם, ידוע ומפורסם, שיתן כביכול, את הגושפנקה לעריכתי.

הדברים היו לרוחי ולטעמי, וכיוון שיחסי עם יעקב פיכמן, במשך שנים רבות, היו יחסי ידידות הדדית, היצעתי לחברים, והסכמתי נתקבלה ברצון רב, לפנות לי. פיכמן ולהזמינו להשתתף עמנו, ודווקא החל בחוברת הראשונה.

כולנו ראינו בעובדה זו גם גילוי פנים שונים ונבדלים מאלה שהיו ל„טורים“: היתה כוונה מפורשת לשינוי דרך והסתייגות כלשהי מעברנו: הכרה ברציפותה של הספרות; לא עוד התבדלות כוללנית, ללא ברירה וללא בדיקה ובחינה, אלא פשוט הטלת דגש אחר בערכי ספרות, הטעמת הצד האמנותי שבכתיבה; שאיפה טבעית להתחדשות ולתמורה; רצון עז, אבל מוסבר, לא ללכת בדרך

הסלולה רק ע"י אחרים וקודמים ; לא להתמיד בשיגרה, אלא להבליט את שינוי הזמנים, הדרכים והטעמים. האין בזה הכרח ליוצרים צעירים ?

ברור : לא ראינו עוד את עצמנו בחינת אופוזיציה-לשם-אופוזיציה, ואת הדור הקודם בחינת סופרים-„מטעם“ ; וחשוב, שהיתה זו הדרך החדשה שנקטנו בעצה אחת : נ. אלטרמן, א. ד. שפירא ואני, לאחר כך — גם י. הורוביץ ; והלא ארבעתנו קבענו את דמותה של הבמה החדשה, מחברות לספרות, ולימים, גם של הוצאת-הספרים בשם זה.

אכן, היה זה יום חג לכולנו, אות והוכחה שדרכנו נכונה, סימן להתבצרות מראש, בהתקבל מכתבו הלבבי. הידידותי והמחכים, של י. פיכמן, להזמנתי ; וזו לשונו :

תל-אביב, 30.7.39

יקירי, י. זמורה,

ובכן — הכנסת את ראשך לעיגול-אש זה ששמו : עריכה. ובימים קשים אלה ! סימן לאומץ-לב הוא : איני משער, שאתה עושה זאת בלב קל. אם אתה מכיר בכל הקושי שבדבר, ואעפ"כ לא נרתעת לאחורידך, אני מברכך שתצליח.

העריכה מרחיבה דעתו של סופר, מעוררתו לפעולה, לתגובה — מוציאה ממנו את היין עם השמרים. אכן, אין זאת מלאכה „נקיה וקלה“ כלי-עיקר. יש להעמידה לכתחילה על עקרונות חמורים בכל פרט ופרט — רק בתנאי זה ניתן לקיים אותה.

ברגע זה איני בקו הבריאה, ואיני יודע מה אתן לך, שיחזק את החובי הראשונה. אבל אעשה כל מה שאוכל, כדי שתקבל ממני איזה חיזוק ממש. ואני שוב מברכך, שתצליח במפעל קשה ורב-אחריות זה, ויהי רצון שתעמוד בכל הגסיונות, ושהבמה שאתה עומד להקים תהיה בנויה על יסודות של תרבות ונקיון.

שלך

יעקב פיכמן

ואמנם, י. פיכמן נתן את ידו, למחברות לספרות, החל בחוברת הראשונה ; ונראה היה בביורו, שהוא משתדל לתת ממיטב-יצירתו, וביקש אפילו להצטיין באיזה ייחוד וכוונה (וזאת לזכור : הוא היה אז עורכו של השבועון, מאזניים, והיה חייב, כמובן, לעמוד למען במתו).

ועוד : השתתפותו של י. פיכמן סייעה לנו לא רק בעצם דבריו, רבי-הערך ובעלי-המשקל, ולא רק בזה שחזק בנו את ההרגשה הטובה שאנו מוציאים לאור במה נאה, הראויה להתכבד אם גם י. פיכמן נותן לה יד בלב שלם, ואין אנו עוד בעלי במה נידחה-וכיתתית ; אלא שעובדה זו הועילה לפתח את הכוונה להתרחבות, לקשירת קשר אל עברה של ספרותנו, ובלבד שנשתף עמנו יוצרים בעלי רמה, אמנים לכל דבר, ללא הבדל גיל והשתייכות כיתתית, כביכול.

הנה כי כן, הגענו לכך שבהמשך הזמן השתתפו, במחברות לספרות גם סופרים כמו י. ד. ברקוביץ, דב סדן, ר' בנימין, יהודה קרני, א. שטיינגמן, ש. ה. ברגמן, מ. בובר ועוד.

בסופו של דבר, טישטשה הבמה כל שריד כמעט מ,,תורת", כתובים' ו,טורים' והיתה לבמה לספרות והגות צרופות של מיטב הכוחות הספרותיים בישראל באותם ימים. אכן, סימניה המובהקים היו: צעירות, לפי הגיל ולפי הרוח, זיקת-אמת לספרות ולאמנות, מקוריות, של תוכן וצורה, וייחוד הטעם. אין זו אלא התחלה של היחסים בין י. פיכמן לביני ולבין, מחברות לספרות, שכן היה המשך פורה מאוד, והגיעו דברים עד לידי כך שאת ספרו האחרון, בטרם אביב, מסר להוצאת,,מחברות לספרות". אולם לא זכה, והספר הופיע לאחר פטירתו. אבל על כך, בפעם אחרת.